

מחצית השקל

מאת : עזרא מרום

בפרשתנו נאמר: " זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש" (שמות ל', 12). נקדים ונאמר שפעמיים נתנו מחצית השקל: בפעם הראשונה בעת הקמת המשכן ושם הכסף היה מיועד בשביל האדנים. בפעם השניה אחרי שגמרו לבנות את המשכן שאז השתמשו בכסף שנתרם לצורך קרבנות הציבור. בימי בית שני תרומת מחצית השקל נתקבלה כמס ציבורי דתי ואפילו הכהנים התחייבו בו למרות שהיו פטורים מכל המיסים. יצויין שבתקופת הבית הראשון ספירת עם ישראל לא בוצעה בחצאי שקלים אלא בשיטות אחרות: שאול המלך, במלחמתו עם נחש העמוני, ספר את העם ע"י שנתן לכל אחד חלוק של אבן ואח"כ ספר את האבנים ("ויפקדם בבזק" שמואל א י"א, 8) ולאחר מכן במלחמה עם עמלק ספר אותם בשיטה אחרת ע"י שנתן לכל אחד טלה וספר את מספר הטלאים " ויפקדם בטלאים" (שמואל א ט"ו, 4). דוד המלך ספר את העם במישרין ולכן פרצה מגיפה בעם. נתמקד בשאלה מדוע ספרו את העם במחצית השקל ולא בשקל שלם? טעמים שונים ניתנו לכך ובעיקריים שבהם מדובר על כפרת חטאי העם בשני חטאים חמורים: חטא העגל המוזכר בפרשתנו וחטא מכירת יוסף.

1. חטא העגל קרה במחצית היום ולכן נותנים רק חצי שקל.

2. הקשר למספר 10: בחטא העגל עברו על שנים מעשרת הדברות בהן נאמר: "אנכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים לא תעשה לך אלוקים אחרים על פני" ו" לא תעשה לך פסל וכל מסכה" ואילו הם אמרו על העגל: "אלה אלוקיך ישראל" ולכן נותנים מחצית השקל שהם עשר גרות.

4. כדי ללמדנו שקיימת בישראל אחריות וערבות הדדית. גם היהודי הפשוט ביותר בכוחו להשלים את הגדול ביותר. כל אחד בפני עצמו נותן מחצית השקל ורק ע"י הצטרפותו לשני מגיע לשקל שלם! כל יהודי לבד אינו שלם ורק ע"י הצטרפותו ליהודי אחר, שמשלים את החצי השני שלו, הוא נהפך לשלם.

5. כפרה על חטא מכירת יוסף

במדרש רבה (בראשית פרשה פ"ד) נאמר: " אמר רבי יהודה בר סימון אמר הקב"ה לשבטים אתם מכרתם את בנה של רחל בעשרים כסף ולכן כל אחד מכם יתן בקע לגולגולת מחצית השקל". ביאור הענין: השבטים מכרו את יוסף בעשרים כסף השווים לעשרים דינרים. נמצא שכל אחד מעשרת השבטים שהשתתפו במכיר קיבל שני דינרים השווים לבקע שהוא מחצית השקל. לכן כנגד מכירה זו שבה קיבל כל אחד מחצית השקל, עליו לתרום מחצית השקל כדי לכפר על המכירה. לאור דברי המדרש הנ"ל נמצאנו למדים שתרומת מחצית השקל באה לתקן את שנאת האחים, הקנאה, הפילוג והפירוד שגרמו למכירת יוסף ע"י אחיו תמורת מחצית השקל שקיבל כל אחד מהם. זאת ועוד: אותה מחצית השקל שהיתה כתמורה לפילוג ולשנאה, הופכת בתרומת מחצית השקל למטרה ההפוכה: לסמל של ערבות הדדית ואחדות בעם ישראל כפי שביארנו בסעיף הקודם.

היוצא מדברינו הוא: ע"י שעם ישראל עובדים את הקב"ה כחטיבה אחת, מאוחדים ואוהבים זה את זה, אנו מתקנים את חטאי השבטים ועם ישראל. לא לחינם אנו קוראים את פרשת "כי תישא" בין פורים לניסן, חודשים וחגים שנגאלו אבותינו מאויביהם. אחד התנאים לגאולת ישראל הוא באחדותם כדברי המדרש בתנחומא פרשת ניצבים: " אין ישראל נגאלים אלא עד שיהיו כולם אגודה אחת כמאמר הנביא ירמיהו בימים ההם ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבואו יחדיו (ג, י"ח).